

PODPORA RODINY CEZ BIBLIOTERAPIU A OBRAZOVÝ MATERIÁL VO VÝCHOVE DIEŤAŤA SO ZNEVÝHODNENÍM

*Supporting family through bibliotherapy and picture material
in education of child with disability*

Ivana Lištiaková – Barbora Kováčová

Abstrakt: Zámerom príspevku je na teoretickej platforme poskytnúť základné poznatky o vývinovo orientovanej biblioterapii v kontexte včasnej pomoci rodine s doplnením o výpovede rodičov z výskumnej sondy. Autorky prezentujú terapeutické aspekty čítania a využitia obrazového materiálu v ranom veku dieťaťa.

Abstract: The goal of the contribution is, on a theoretical platform, to provide basic knowledge in developmentally oriented bibliotherapy in the context of early aid for families, supplemented by narratives of parents in the research. Authors present therapeutic aspects of reading and usage of picture material in early age of a child.

Kľúčové slová: vývinovo orientovaná biblioterapia, obrazový materiál, raný vek, výskum

Key words: developmentally oriented bibliotherapy, picture material, early childhood age, research

Úvod

Jedným z konceptov liečebnopedagogickej pomoci, ktorý využíva knihu ako prostriedok včasnej pomoci rodine so znevýhodneným dieťaťom, je vývinovo orientovaná biblioterapia (Kováčová, 2010).

Kniha, ktorá je počas intervencie využívaná má podľa Křivohlavého (1987, s. 472-477) nasledovné funkcie:

- **informačnú**, nakoľko prináša dieťaťu informácie rozličného druhu,
- **výchovnú**, keď čítanie predostiera určité názory na konkrétny problém, samozrejme v jednoduchšej podobe v porovnaní s dieťaťom školského veku,
- **zrkadla**, kedy si dieťa môže pomocou dospelého porovnávať názory, ktoré vyjadřila konkrétna osoba z príbehu (môže s ňou súhlasiť, alebo nesúhlasiť). Stáva sa, že deti sa

spravodlivo rozhorčia nad nespravodlivosťou, príp. "našepkávajú" hrdinovi ako sa má správať „... utec, utec,“ kričí Anka z postieľky, pri čítaní rozprávky o chlapčekovi, ktorého naháňal zlý medveď. „Pod šem, tu ša skry“ (a ukazuje pod svoj paplón ...),

- **identifikačnú**, prostredníctvom ktorej si dieťa nájde v rozprávke postavu, s ktorou sa stotožní. „*Som silný ako medveď*,“ kričí trojročný chlapec výrazne rachitickej postavy .
- **estetická**, pôsobiaca prostredníctvom umeleckého textu,
- **relaxačná**, prinášajúca pocit uvoľnenia, relaxácie a pokoja.

Biblioterapia ako zámerné použitie kníh pomáha riešiť problémy, zvládať osobné problémy a zmeny v živote a tiež slúži ako nástroj podpory afektívnych zmien a osobného rastu. Zahŕňa učenie sa sociálnym a vývinovým zručnostiam. Vhdone terapeuticko-výchovne zvolená literatúra sprevádza vývinovými fázami a slúži k sebaoporovnaní s ostatnými (Abdullah, 2002, citované podľa Prater et al., 2006).

V porovnaní s bibliopedagogikou, sa biblioterapia posúva od cieľov *výchovy cez čítanie a výchovy k čítaniu* (Vášová, Černá, 1986) smerom k terapeuticko-výchovnému pôsobeniu prostredníctvom literárneho textu a slova. V ontogenetickom chápaní biblioterapia zdôrazňuje rozvoj dieťaťa v kognitívnej, emocionálnej a sociálnej oblasti. Bibliopedagogika sa zameriava na motivačný a informačný rozmer literatúry, biblioterapia pracuje najmä s aspektom identifikácie, projekcie a katarzie cez literárne dielo, a teda využíva liečebnú funkciu literatúry, v ktorej Pilarčíková-Hýblová (1997) pomenovala literárny text ako terapeutikum.

Vo včasnej intervencii je kniha prostriedkom nadviazania kontaktu s dieťaťom. Predstavuje akýsi objekt „medzi“, podobne ako napríklad bábka v dramaterapii (Kováčová, 2012), ktorého prítomnosť vytvára triadický vzťah: terapeut/pedagóg, dieťa a predmet, tak ako pri ďalších projektívnych metódach (Landy, 1996). Kniha disponuje mediačným potenciálom, prepája svet dospelých s úrovňou a kvalitou porozumenia dieťaťa. Slúži ako objekt interakcie a projekcie. Príbeh, báseň, umelecký text v detskej literatúre je pre dieťa zrozumiteľnou metaforou, ktorá abstrahuje zložité a prelínajúce sa obsahy do jednoduchej, istým spôsobom archetypálnej, resp. modelovej podoby.

Biblioterapia čerpá z cieľov bibliopedagogiky zameranej na pôsobenie literatúry vo výchove, ako aj z bibliopsychológie, ktorá skúma vplyv čítania na psychiku človeka (Pilarčíková-Hýblová, 1997). Biblioterapeutický proces je zacielený na posilnenie zdravia klienta. V prípade vývinovo orientovanej biblioterapie ide o podporu vývinu dieťaťa, posilnenie reziliencie a zdravo fungujúcich oblastí vývinu, ktoré vytvárajú základ pre

zlepšenie v ohrozených oblastiach. Liečebnopedagogické biblioterapeutické pôsobenie je postavené na holistickom a salutogenetickom modeli (Antonovsky, 1996). Pri biblioterapeutickom programe vo včasnej intervencii sa teda pri stanovovaní cieľov uplatňuje princíp podpory silných stránok, pozorovanie vývinu dieťaťa a vytváranie vhodných podmienok (Montessori, 1998), ako i nasledovanie zóny najbližšieho vývinu (Vygotsky, 1978). Literatúra je na terapeutické použitie vyberaná s ohľadom na ťažkosti klienta (napr.: zaostávanie vo vývine) tak, aby mal klient možnosť identifikácie alebo konfrontácie s textom. Vo vývinovo orientovanej biblioterapii, liečebný pedagóg sleduje potreby dieťaťa a prostredníctvom kvalít literatúry pre deti rozvíja jeho schopnosti a zručnosti. Najmä v ranom veku dieťaťa je kniha vnímaná aj ako hračka, fyzický objekt, predmet hry a jej materiálové, či farebné atribúty zohrávajú rovnako dôležitú úlohu ako jej obsah.

Literatúra poskytuje priestor, vytvára odstup (Prater et al., 2006). Landy (2009) túto vlastnosť práce s expresívnym umeleckým materiálom nazval estetická vzdialenosť. Umožňuje pochopiť emocionálne nabitý materiál a tiež aj naopak emocionálne sa ponoriť do intelektuálneho obsahu. V detskej literatúre sa tento proces odohráva predovšetkým prostredníctvom symbolu v texte a v obraze.

1. Nadradenosť obrázku nad textom

Prvé knihy, s ktorými sa dieťa v ranom veku stretáva sú knihy, kde je obrázok nadradený nad textom. Pri práci s knihou dieťa vníma matku, jej špecifický hlas, ktorý je dieťaťu najbližší. Hlas, tón, melódia a rytmus slov pôsobí na dieťa utišujúco, či stimulujúco. **Dieťa do troch mesiacov** nemusí vedieť, čo ilustrácie v knihách znamenajú. Skôr ho zaujmú jasné farby a kontrastné vzory. Spoločným znakom všetkých kníh ako píše Zigová (1979, s. 28) je relatívna nadradenosť obrázku nad textom, snaha tvorcov, aby sa kniha dala čítať z obrázkov. Na základe svojej charakteristickej podoby sa začala nazývať **obrázkovou knihou**.

V danom období má kniha predovšetkým relaxačno-poznávací účinok. Samotným počúvaním príbehu je u dieťa stimulovaná aj činnosť mozgu. **Medzi štvrtým a šiestym mesiacom** dieťa prejavuje väčší záujem o knihy - je to obdobie zmyslového (s)poznávania sa s knihou. Kniha začína byť prostriedkom k hre. Od pol roka života dieťaťa vývinovo orientovaná biblioterapia poskytuje rodine s dieťaťom, u ktorého je identifikované riziko vývinového zaostávania, efektívne stratégie podporujúce vývin komunikačných a rečových schopností. Ide o knihy, ktoré stimulujú činnosti ako pozoruj - poznaj - pomenuj. Zvyčajne sú to obrázky, s ktorými sa dieťa stretáva v reálnom živote. Ilustrácia či obrázok je zobrazený

na jednej strane, ktorá je s jednofarebným podkladom. Farebná jednotnosť plochy pomáha dieťaťu pri zmyslovom vnímaní obrázka, pre dieťa sa stáva ľahko "čitateľný". Farebné plochy sú dostatočne veľké a celistvé. Tvarovo sú obrázky veľmi jednoduché bez výrazného členenia (detailov). Môže to byť pohárik žltej farby na červenom podklade, alebo kvet na modrom podklade. Rodič používa knihu ako možnosť nadviazania kontaktu s dieťaťom, zvyčajne obsah obrázka zvyčajne aj hlasovým podnetom. *Pozri to je tekľefón, crírrnnn; tu ide auto, tutúút* a pod.

Medzi 6. a 12. mesiacom, dieťa začína chápať v knihe zobrazenia, ktorými sú znázornené predmety. Dieťa v danom období môže preferovať konkrétne obrázky, príbehy alebo knihy. Môže sa opakovane vracat' k príbehu či k zobrazenému predmetu. Deti, ktoré sú rizikové majú väčšiu šancu dosiahnuť svoj potenciál od daného vekového obdobia, a tak sa vyhnúť problémom v neskoršom veku, ak im je včas poskytnutá primeraná pomoc.

1.2 Knihy v ranom veku

Pri kúpe knihy je potrebné, aby rodič vedel, čo môže pre akú vekovú a vývinovú kategóriu kúpiť. V prvom rade je dôležité, aby na začiatku bol čo najnižší počet strán napr. obal knihy. Nižší počet strán je vhodným pre lepšiu a ľahšiu manipuláciu s knihou, pre dokonalé zmyslové preskúmanie, a pod. Ako predstavu, čo ponúka knižký trh pre deti od narodenia uvádzame:

- **leporelá**, ktoré sú zároveň aj hračkou aj knihou. Zvyčajne ide o knihy z papiera, pogumovaného plastu a textilu. Stránky sú spojené tak, že dieťa má možnosť listovať (zmenšenina knihy pre starších čitateľov). Ešte existuje aj leporelo, ktoré sa podobá knihe tzv. skladacia kniha. Spôsoby posúvania, skladania a rozkladania sú v súčasnej dobe dostupné. Je otázne, či všetky sú vhodné pre deti do jedného roku. Vydavateľ zabúda, že obsah leporela sa má stotožňovať s manipulačnou náročnosťou knihy. V začiatkoch práce s knihou sú vhodné leporelá bez textu, nakoľko ilustrácie poskytujú množstvo informácií, o ktoré sa môže rodič "oprieť" pri rozprávaní.
- **knihy - omaľovávanky**, ktoré sú určené na čítanie aj na vyfarbovanie, odporúčame začleňovať do ranej výchovy od 3 roku života dieťaťa.
- **knihy puzzle**, ktoré majú jednu zo strán vytvorenú z puzzle (skladačky). Počet častí puzzle je tiež zavádzajúci, pre dieťa v ranom veku predstavuje zbytočný momentom rozptylu.
- **obrázková kniha**, ktorá je vhodnou knihou do rúk trojročného dieťaťa. Text býva stručný. Kniha tohto typu je zvyčajne spracovaná do väčšieho formátu ako sú leporelá.

Väčší formát umožňuje rôznorodé členenie textu, atypickú grafickú úpravu a zoradenie textu a obrazového materiálu.

1.3 Zásady práce s knihou v rámci ranej výchovy alebo včasnej intervencie

Pri práci s dieťaťom raného veku podľa Jack (2010) existuje niekoľko zásad, ktoré je odporúča dodržiavať, sú to:

- **Kniha je výbornou investíciou pre rozvoj dieťaťa.**

Kniha má byť súčasťou rodinného života. Je vhodné vyčleniť miesto tzv. rodinnú knižnicu, do ktorej sa knihy vracajú a opätovne vyberajú na čítanie. V knižnici nemusí byť veľa zväzkov, stačí niekoľko kusov, ktoré vytvárajú v dieťati základ vzťahu ku knihám. Dieťa sa prostredníctvom kníh učí hodnotám.

- **Čítanie ako rituál.**

Čítanie ako proces upevňuje vzťah medzi dieťaťom a rodičom. Konkrétny čas, priestor na čítanie umožňuje rodičovi vytvoriť rituál pre prácu s knihou. Kniha nemusí byť prečítaná celá. Niekedy stačí konkrétny úryvok príp. niekoľko zvukov ku konkrétnemu zobrazeniu zvieraťa.

- **Každé čítanie pre dieťa začína hlasným čítaním.**

Význam hlasného čítania sa nemá podceňovať. Počúvanie s porozumením predchádza čítaniu s porozumením. Dieťa vníma tón hlasu, emocionálne sfarbenie, ktoré príbehu poskytuje určitú dramatickosť. DeBaryshe & Binder (1994) skúmali presvedčenia rodičov o cieľoch a o procese čítania deťom nahlas. Výsledky odrážali presvedčenia konzistentné so súčasnými teóriami osvojovania si jazyka a budovania gramotnosti. Čítanie deťom nahlas môže patriť medzi najprínosnejšie skúsenosti učenia sa doma, ktoré môžu deťom rodičia sprostredkovať. Prispieva k vývinu jazyka, budovaniu zručností gramotnosti, vrátane rozvoja slovnej zásoby, porozumenia príbehu a rozlišovania tlačeného textu. Rané čítanie ovplyvňuje neskorší výkon v čítaní.

- **Dôležitý je výber príbehov na čítanie.**

Pri výbere je dôležité zohľadňovať zaujímavosť a vhodnosť príbehu. Môžu to byť príbehy imaginárne alebo reálne. Príbehy, ktoré sa dajú dramaticky stvárniť stimulujú predstavivosť a fantáziu dieťaťa. Dokonca príbehy, v ktorých sa hovorí o detských problémov napr. keď sa dieťa bojí; keď nemôže zaspáť; keď je dieťa plačlivé či agresívne sú vhodnými pre modelovanie nežiaducich prejavov v správaní dieťaťa. Príbeh má mať jednoduchú štruktúru a pointu, na ktorých dieťa pochopí prebiehajúci dej.

▪ Čítanie knihy rozvíja naratívne schopnosti dieťaťa.

Tým, že rodič dieťaťa číta príbehy, podporuje rozvoj rozprávačských (naratívnych) schopností. U dieťaťa sa postupne vyvíja schopnosť štrukturovať príbeh do tzv. oporných bodov (začína sa odpoveďami na otázky), ktoré používa aj v dramatických hrách.

Literárny text musí byť predovšetkým zmysluplným materiálom. Ak dieťa nerozumie obsahu, alebo text pre neho nemá osobný význam je podľa Edigera (2004) úlohou dospelého sprostredkovať chýbajúce spojenie vo vedomostiach alebo zručnostiach. Aj ilustrácie a obrázky môžu splniť tento účel. Prater et al. (2006) realizovali biblioterapeutický program pre deti s rizikom školského zlyhávania a potvrdili, že terapeutické využitie literatúry prispieva k akademickým zlepšeniam a pozitívnemu vnímaniu seba samého. Odporúčajú biblioterapiu použiť pri učení sa riešiť problémy. Tým, že sa deti pýtajú, podporuje sa ich zvedavosť a schopnosť predikovať, čo sa v príbehu stane (Ediger, 2004).

2. Výskumná časť

Cieľom pilotáže bolo analyzovať používané knihy z formálneho i obsahového hľadiska, s ktorými pracujú matky počas hier s dieťaťom raného veku, zároveň osloviť tie, ktoré pracujú s knihou a majú dieťa so znevýhodnením. Cieľ sme zadali dostatočne všeobecný, pretože v oblasti vývinovo orientovanej terapie nebol takýto výskum a pri splnení týchto podmienok realizovaný.

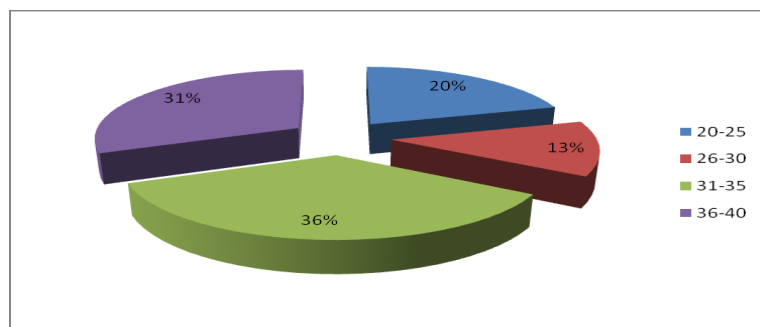
Pre plnenie nasledovného cieľa sme vymedzili nasledovné úlohy:

- popísať formálne hľadisko knihy, ktoré matky príp. vzťahné osoby používajú pri ranej výchove dieťaťa do troch rokov,
- popísať obsahové hľadisko knihy z aspektu obrazového materiálu.

2.1 Výskumná vzorka

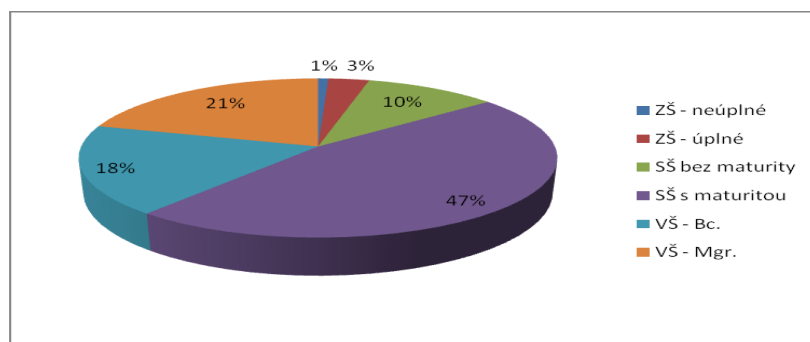
Prostredníctvom e-dotazníka sme oslovili 126 žien, ktoré majú dieťa vo veku od narodenia do troch rokov. Pilotáže sa zúčastnili ženy vo veku 23-39 rokov z celého Slovenska.

Graf 1 Výskumná vzorka

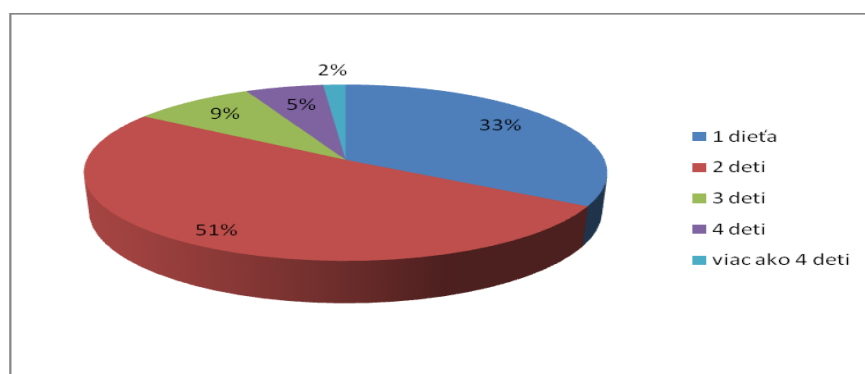
Výskumu sa zúčastnilo 126 žien, z hľadiska pohlavia ide o homogénnu vzorku. Z atribútu veku mali najvyššie zastúpenie ženy vo veku 31-35 rokov, tvorili 1/3 z celkového počtu zúčastnených respondentov.

Graf 2 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

Najvyššie zastúpenie čo sa týka atribútu – najvyššie dosiahnuté vzdelanie mali respondentky – matky s úplným stredoškolským vzdelaním (ukončenie maturitou). Z výskumnej vzorky splnilo tento atribút skoro ½ respondentov (47 %).

Graf 3 Počet detí v rodine respondentov

Respondetky, ktoré sa zúčastnili pilotáže majú minimálne 1 dieťa a maximálne 6 detí. Najviac respondentiek, ktoré sa zúčastnili malo dve deti, z výskumnej vzorky tvorili viac ako ½ (51 %). Z celkového počtu detí bola 1/4 vo veku od 0 do troch rokov.

2.2 Výskumné zistenia a závery

Uvádzame výskumné zistenia, ktoré sú spracované v troch blokoch:

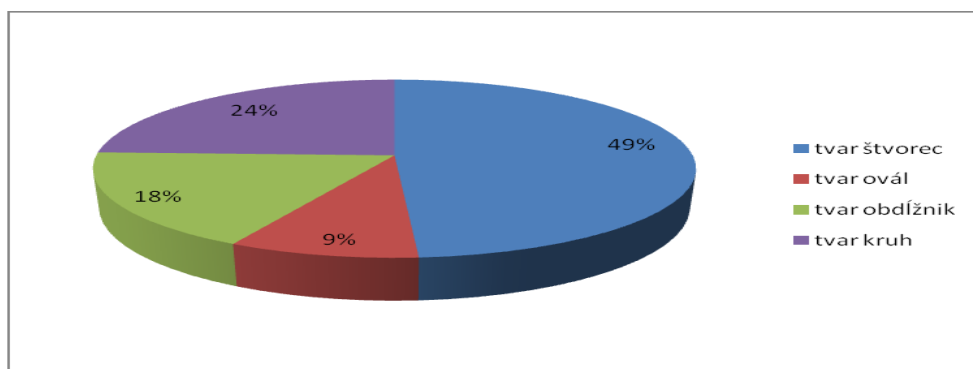
- posudzovanie knihy, ktorá je určená pre dieťa do troch rokov, z formálneho hľadiska,
- posudzovanie knihy, ktorá je určená pre dieťa do troch rokov, z obsahového hľadiska,
- možnosti a limity používanej knihy v ranej výchove a/alebo vo včasnej intervencii.

2.2.1 Posúdenie knihy z formálneho hľadiska

Otázky v dotazníku boli otvorené a poskytovali tak respondentovi vyjadriť sa. Jednotlivé výpovede sme zosumarizovali a spracovali ich podľa charakteru výpovedí, preto sme použili formu administrovania typického pre kvalitatívny výskum. Výpovede sú spracované na základe skúseností respondentiek ($N_{sk}=12$) a respondentiek, ktoré majú aktuálne dieťa/deti do troch rokov ($N_{det}=32$).

Z formálneho hľadiska zisťujeme, že najčastejší tvar knižky, ktorá je určená pre dieťa do troch rokov, je štvorec (Graf 4) so 6 stranami (Graf 5) a minimálne s jedným interaktívnym prvkom (Graf 7).

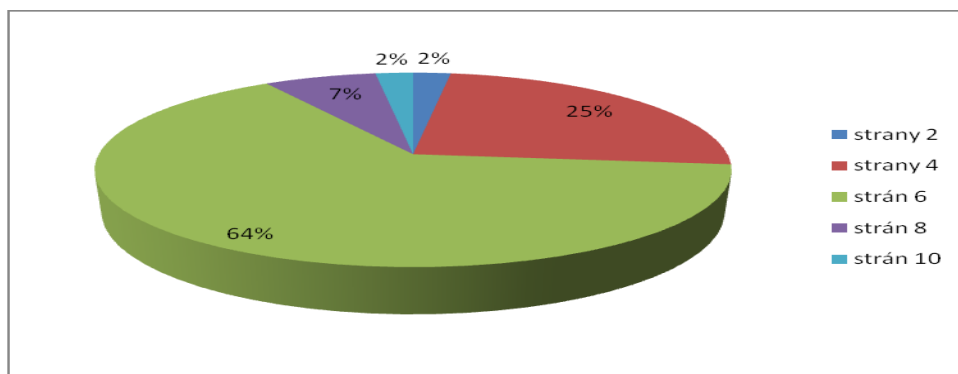
Graf 4 Tvar knihy

Výsledok, ktorý sa týkal tvaru knihy sme viac-menej očakávali. Až 49% respondentov si zabezpečí knihy pre najmenších štvorcového tvaru. Dokonca respondenti objasňovali, prečo je to najčastejší tvar pri tvorbe knihy pre najmenších. Až 5% respondentov tvrdilo, že štvorec je pre dieťa atraktívnym a ľahšie uchopiteľným. Pri kruhu sa vyjadrilo 25% respondentov, že kupujú knihy tohto tvaru. Svoje rozhodnutie objasňovali tým, že kruh je prvým tvarom z vývinového hľadiska v rámci vývinu grafomotoriky a domnievajú sa, že hmatovým spoznávaním kruhu majú ich deti väčšiu šancu osvojiť si tvar počas kreslenia.

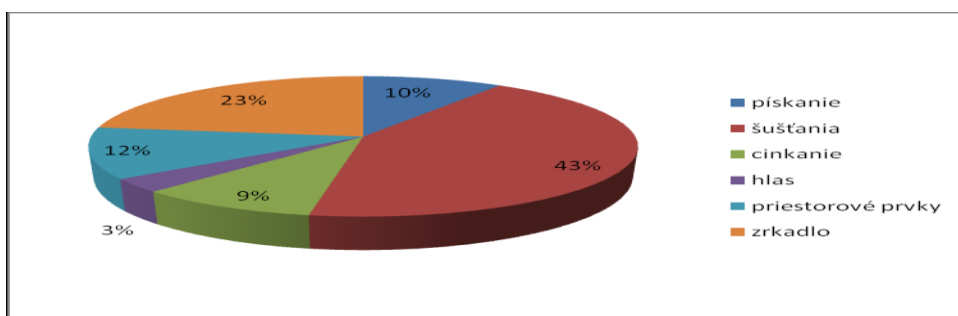

Graf 5 Počet strán v knihe

Respondenti uvádzajú, že knihy pre najmenších do 12 mesiacov zvyčajne dvojstranové. Čím je kniha určená pre staršie dieťa, tým má aj viac strán. Až 11% respondentov vedelo dokázať túto skutočnosť prostredníctvom fotografií.

Graf 6 Interaktívne prvky v knihe

Najčastejším interaktívnym prvkom je šušťanie, zvyčajne ide o stránky, príp. časti obrázku (krídla, strecha, telo zvierat'a a pod.). Druhým najčastejším interaktívnym prvkom v knihách detí do troch rokov je zrkadlo, ktoré tvorí časť z celku, alebo je integrované ako súčasť jednoliatej plochy.

Analýzou jednotlivých písomných výpovedí vyplynulo, že tvar ani veľkosť knihy nezohrávajú až takú rolu, ako samotný materiál, z ktorého je kniha vytvorená. „Je nemysliteľné, že papierová kniha vydrží toľko, čo tá z látky“ (A.K., 34 r.). „Papierová, keď je dieťaťom „skúmaná“, zvyčajne začína byť nebezpečná a tak“ (P.L., 28 r.). Celkovo sa respondentky zhodli, že samotné formálne spracovanie kníh nemožno porovnávať so zahraničím. Respondentky dokonca cielene vyhľadávajú knihy pre dieťa raného veku v zahraničí, príp. sprostredkovane („nákupy z druhej ruky“). „Napriek tomu, že nerozumiem, neovládam cudziu reč (v kontexte knihy, kde je napísaná napr. báseň, rečňovanka, či krátka sekvencia rozprávky) spokojne čítame knihu, lebo obrázky sú univerzálne a pre každého zrozumiteľné“ (J.J., 37 r.).

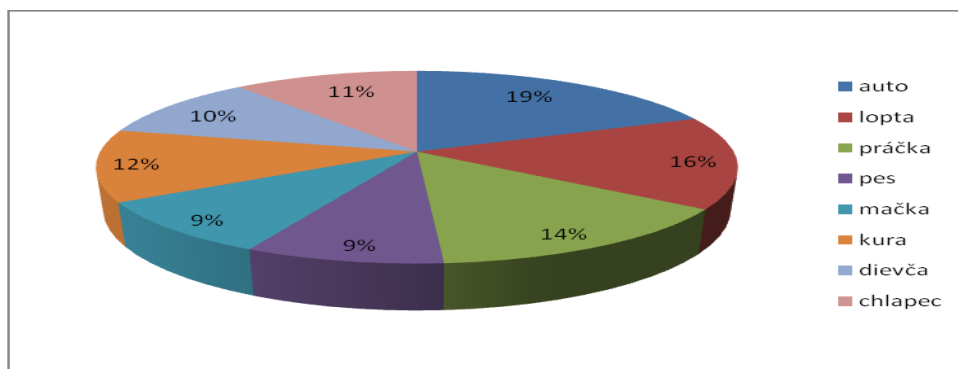
2.2.2 Posudzovanie knihy z obsahového hľadiska

Z obsahového hľadiska sme sa zamerali na obrazové a textové spracovanie knihy, ktorú používajú rodičia v ranej výchove počas starostlivosti o dieťa v ranom veku.

Text

Otázkou z dotazníka sme zisťovali, aký typ textu sa objavuje v knihách, s ktorými sa ich deti hrajú. Až 62 % kníh obsahuje texty, v zmysle pomenovávanie predmetov (Graf 7). V 17 % sú to jednoduché vety, alebo sekvencie z rozprávok a len 21 % kníh neobsahuje žiadne texty.

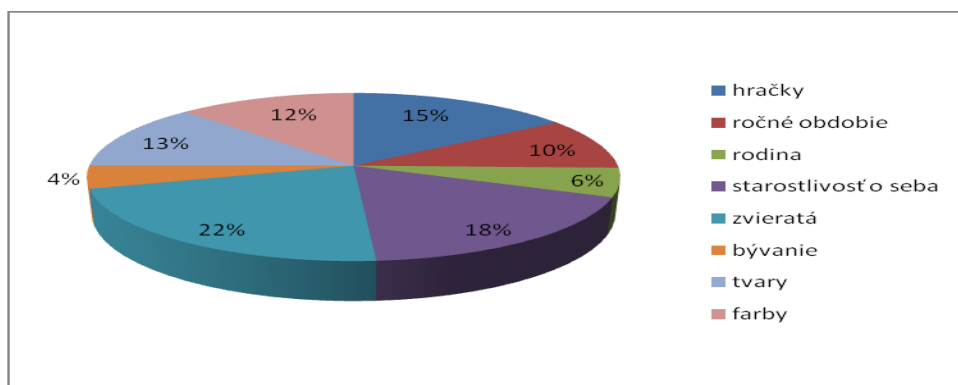
Graf 7 Najčastejšie stvárnené objekty v knihách

Na základe percentuálneho spracovania sú najčastejšie zobrazované auto (19%), lopta (16%) a paradoxne najmenej sú znázorňované zvieratá pes a mačka (9%).

Texty sú vo väčšine prípadov písané tlačným písmom, čierneho zafarbenia. Po obsahovej stránke sa najčastejšie objavujú texty o zvieratách, starostlivosť o seba a okolie, hračky (Graf 8).

Graf 8 Tematické okruhy v obsahu kníh

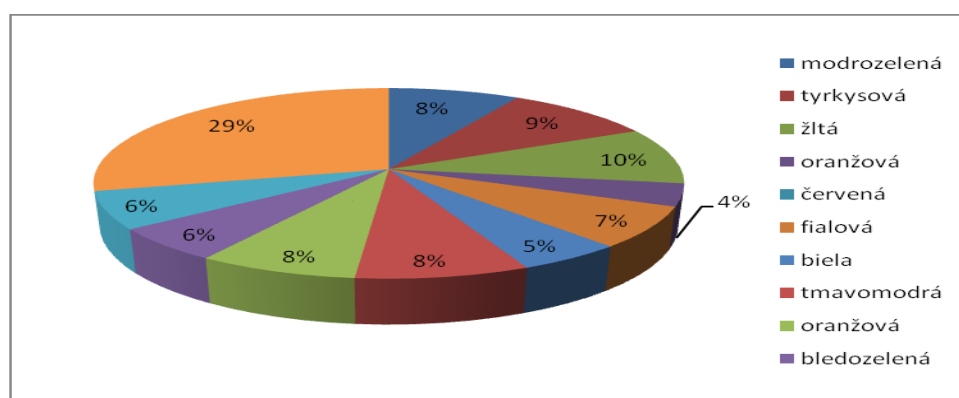

Zaujímavé bolo zistenie o téme rodina, ktorá sa postupne vytráca z kníh pre deti raného veku a je nahradená témami ako farby (12%) a tvary (13%).

Obrazový materiál.

Samotné obrázky, ktoré zobrazujú objekty sú typické farebným spracovaním. Len 12% obrazcov je bielo-čierneho a čierno-bieleho farebného spracovania. Najčastejšou farbou je zelená, modrá a žltá (v zmysle ich odtieňov).

Graf 9 Použitie farieb v knihách

V knihách sú obrazce znázorňované izolovane (tzv. figúry), potom v rámci interakcie a vzájomného dejového spracovania časti rozprávky. V prvých lepoprelách sú zvýraznené po línii, dieťa má tak možnosť vizuálne vnímať kvalitu viacerých čiar. Neskôr sú línie menej výrazné, akoby sa „vytrácali z obrázkov“.

3 Záver

Výsledky výskumu a ich analýza vyzdvihli dôležitosť kvality literatúry pre deti, najmä čo sa týka estetického spracovania kníh a ich trvácnosti. Obrazový materiál zohráva často významnejšiu rolu než text, a to aj preto, že dospelý je schopný vlastným naratívom vhodne text doplniť alebo i úplne nahradiť. Detská literatúra pre raný vek je zameraná predovšetkým na kognitívny rozvoj dieťaťa – spoznávanie predmetného sveta a rozširovanie slovnej zásoby. Z biblioterapeutického hľadiska vo včasnej intervencii patrí medzi pozitívne faktory i to, že rodičia svojim deťom čítajú. Literatúra tak nepriamo spĺňa aj rozmer sociálno-emocionálneho pôsobenia, napriek tomu, že téma rodiny a vzťahov v nej nie je explicitne vyjadrená.

Literatúra

- ANTONOVSKY, A. 1996. The salutogenic model as a theory to guide health promotion. In *Health Promotion International*, roč. 11, 1996. č. 1, s. 11 – 18.
- DeBARYSHE, B. D., BINDER, J. C. 1994. Development of an Instrument for Measuring Parental Beliefs about Reading aloud to Young Children. In *Perceptual and Motor Skills*, 1994, 78, s. 1303 – 1311.
- EDIGER, M., 2004. Challenge in Childrens Literature. In *College Student Journal*, roč. 38, 2004. č. 3, s. 374 – 379.
- JACK, K. 2010. *Why Babies Need Books. They coo, they cuddle ... but can they really enjoy books?* Dostupné na: <http://www2.scholastic.com/browse/article.jsp?id=1513>
- KOVÁČOVÁ, B. 2010. Vývinovo-orientovaná biblioterapia. In HORŇÁKOVÁ, M. (ed.) *Včasná intervencia orientovaná na rodinu*. Bratislava: Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, 2010.
- KOVÁČOVÁ, B. 2012. *Terapia s bábkou: teoretické východiská a výskumné zistenia*. Bratislava : Musica Liturgica, 2012. 214 s. ISBN 978-80-970418-3-0.
- KŘIVOHLAVÝ, J. 1987. Biblioterapie. In *Československá psychologie*, roč. 31, 1987. č.5, s. 472 – 477.
- LANDY, R. J. 1996. Puppets, dolls, objects, masks, and make-up. In *Essays in drama therapy: the double life*. London; Bristol, Pa : Jessica Kingsley Publishers. 268 s. ISBN 1853023221. s. 44-53.
- LANDY, R. J. 2009. Role theory and the role method of drama therapy. In D. R. Johnson & R. Emunah (Eds.), *Current approaches in drama therapy* (2nd ed). Springfield, IL: Charles C. Thomas. s. 65 – 88.
- MONTESORI, M. 1998. *Tajuplné dětství*. Praha : Nakladatelství světových pedagogických směrů, 1998. 131 s. ISBN 80-86189-00-7.
- PILARČÍKOVÁ-HÝBLOVÁ, S. 1997. Biblioterapia. Liptovský Mikuláš : Vydané vlastným nákladom, 1997.
- PRATER, M. A., JOHNSTUN, M. L., TINA, T. D., JOHNSTUN, M. R. 2006. Using childrens books as bibliotherapy for at-risk students: a guide for teachers. In *Preventing School Failure*, roč. 50, 2006. č. 4, s. 5 – 13.
- VÁŠOVÁ, L., ČERNÁ, M. 1986. *Bibliopedagogika*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 132 s.
- VYGOTSKY, L. S. 1978. *Mind in society*. Hravard : Harvard University Press. ISBN 0-674-57629-2.

ZIGOVÁ, E. 1983. *Metodika literárnej výchovy pre materské školy*. Bratislava: SPN, 1983.
152 s.

Kontaktné údaje:

Mgr. Ivana Lištiaková PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave,

Pedagogická fakulta, Ústav sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky

Račianska 59 (Šoltésovej 4), Bratislava

e-mail: ivana.listiakova@gmail.com

doc. PaedDr. Barbora Kováčová, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave,

Pedagogická fakulta, Ústav sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky,

Katedra liečebnej pedagogiky

Račianska 59 (Šoltésovej 4), Bratislava

e-mail: kovacova@fedu.uniba.sk